

Sociální práce – úvod, dejiny a teorie

portfolio sociální práce

Peter Brnula

Katedra řízení a supervize FHS Univerzita Karlova Praha

2018

Pomoc a pomáhanie

Pomáhanie

podľa Levickej (2007) môžeme chápať ako pôvodnú zložku ľudského konania, ktoré sa postupne stalo imanentnou zložkou konania spoločnosti.

Géringová (2011) dopĺňa, že ide o prirodzený jav jednak medzi ľuďmi tak aj zvieratami.

Pomoc a pomáhanie

Pomoc

je chápaná ako základný morálny princíp ovplyvňujúci fungovanie spoločnosti. Množstvo, formy a podmienky poskytovania pomoci v spoločnosti hovoria o miere demokratizácie v jej vnútri.

Východiskom pomoci sa stala filozofia úcty k životu, ktorá predpokladá, že jednotliví členovia spoločnosti, rovnako ako aj spoločnosť sa budú zasadzovať za ochranu života.

Pomoc a pomáhanie

Samotná pomoc môže mať podľa Labátha (2011) rôznu podobu. Podľa neho môže byť tzv. *nepriama alebo „nezretel'ná“* – t.j. taká, že si ju jedinec sám úplne neuvedomuje a sám ju ani za pomoc nepokladá.

Na druhej strane môže byť *pomoc pomenovaná* a tým aj *ponúkaná*.

Pomoc a pomáhanie

Podľa Úlehlu (2007) je *pomoc* dohodnutý spôsob spoločnej práce, ktorú si klient praje, pracovník ju ponúkol a klient si ju zvolil.

Cesta k uskutočneniu pomoci je v jej ponuke.

Pomoc alebo pomáhanie

Podľa Zatloukala (2008) je spôsob práce, v ktorom robíme len a len to, čo sme si s klientom dohodli;

Tri imperatívy pomoci:

1. Nikdy, nikomu...
2. Syndróm „Spasiteľa“...
3. Pomoc tkvejúca v ponuke...

Pomoc a pomáhanie

V súčasnosti je špecifikom pomoci, že ju potrebujú nielen tí, ktorí sa odchýlili od normy, ale aj ostatní členovia spoločnosti.

Je to dôsledok meniacej sa spoločnosti, s ktorou nie sú ľudia schopní držať krok.

otec Peter– VŠ učiteľ; 40 rokov;

syn Filip – študent gymnázia; umelec; 17 rokov;

triedna učiteľka z gymnázia – učiteľka českého a anglického jazyka; 55 rokov;

situácia: Filip nedodržiava školský poriadok a triedna učiteľka predvoláva otca do školy...

1. VNÚTORNÝ PORIADOK ŠKOLY

Článok 1
Práva žiakov

1. Žiak má právo na:

1. rovnoprávny prístup ku vzdelávaniu.
2. bezplatné vzdelávanie.
3. výchovu a vzdelávanie v bezpečnom a zdravom prostredí.
4. vytvorenie organizácie výchovno-vzdelávacieho procesu primeraného jeho veku s dodržaním psychohygienických zásad výchovy a vzdelávania.
5. úctu k svojej osobe a na zabezpečenie ochrany proti fyzickému a duševnému násiliu.
6. výchovu a vzdelávanie v materskom jazyku.
7. výchovu a vzdelávanie primerané jeho veku, schopnostiam, záujmom a zdravotnému stavu.
8. výchovu a vzdelávanie zamerané na poskytovanie vecných informácií.
9. rozvoj vlastnej osobnosti, slobodu prejavu a sikromie. Tým však nemôže byť obmedzované toto právo a ohrozované zdravie ostatných účastníkov výchovno-vzdelávacieho procesu a ich právo na vzdelánie.
10. individuálny prístup vo výchove a vzdelávaní rešpektujúci jeho schopnosti a zdravotný stav.
11. úctu k svojmu vierovyznaniu, svetonázoru a etnickej príslušnosti.
12. slobodnú voľbu záujmovej činnosti v súlade so svojimi záujmami a záľubím.
13. informácie v otázkach týkajúcich sa jeho osoby a výchovno-vzdelávacieho procesu od pedagogických zamestnancov.
14. individuálne vzdelávanie v rozsahu stanovenom predpismi.
15. objektívne hodnotenie a posúdenie študijných a pracovných výsledkov.
16. na zdôvodnenie klasifikácie a na analýzu chýb v písomných a grafických prácach.
17. informáciu o termíne plánovanej písomnej práce, ktorá zahŕňa opakovanie tematickeho celku.
18. v jednom dni písať iba jednu veľkú písomku trvajúcu viac ako 25 minút.
19. poznať kritériá hodnotenia práce a ústnej odpovede.
20. poznať kritériá hodnotenia vedomostí, zručností a návykov vo všetkých predmetoch.
21. klasifikáciu v náhradnom termíne ak nemohol byť klasifikovaný v stanovenom termíne.
22. ošľadaptné a taktne zachádzanie s ním.
23. v primeranom čase, priestore a príležitosti na odpočinok.
24. sedenie v triede s kým chce, pokiaľ to neobmedzuje poriadok, ktorý je záväzný.
25. zvolenie si naplnené prestávky, pokiaľ to neobmedzuje poriadok školy, pripravil sa na vyučovanie.
26. rozvoj svojich osobných záujmov, schopností a záujmov v rámci záujmových klubov.
27. vybrať si z ponuky školy záujmové aktivity.
28. voliť a byť volený do triednej samostatnosti.
29. ospravedlniť svoju nepravenosť trestom.
30. poľadovať od školského psychológa, odborného poradenského, metodického a iného zamestnanca.
31. stravovať sa v školskej jedálni.

mestská rodina: <http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=5276>

školský poriadok: <https://www.slideshare.net/Promospravy/zs-vazovova-skolsky-poriadok-2013>

moderná rodina: <http://strategie.hnonline.sk/media/780387-toto-su-najlepsie-serialy-kto-ich-u-nas-vysiela-video>

punker: <http://www.lemonka7.estranky.sk/clanky/punk/punk-rock.html>

© Brnula, 2018

-
- norma – normalita – normálnosť? – poňatie normality (štatistické; zdravotné; funkčné; sociokultúrne; ideálne; skupinové; individuálne) ...
  - pán Novák – alkoholik, 50 rokov ... Čo susedia na prespávanie vonku ???
  - ... **bežnosť** a **bežný život**!
  - nehovorme o **probléme klienta**, ale skôr o **t'aživej životnej situácii**, prípadne sa snažte hovoriť o **hľadani riešení potrieb človeka** (Z. Rieger);
  - nehľadajme **riešenia** a **vyriešenia**, ale hľadajme **skvalitnenie** alebo **udržanie súčasného stavu**
  - telefonát – pomôžete vyriešiť – áno samozrejme – chcem chodiť

Pomoc a pomáhanie

Pomáhajúce profesie vznikali najmä v súvislosti so slabnúcou úlohou rodiny a iných tradičných systémov sociálnej podpory.

Ich cieľom je inštitucionalizované poskytovanie podpory.

Centrom ich záujmu by mal byť klient ako osoba so všetkými svojimi rolami.

Pomoc a pomáhanie

Úlehla (2007, s. 9) tvrdí, „že hranica medzi profesionálnym pomáhaním a pomocou v bežnom živote je pohyb veľmi dynamický. Profesionálna pomoc je podľa neho typická tým, že sa dostáva k slovu až vtedy, keď ostatné spôsoby, ktorými ľudia svoje problémy riešia, zlyhávajú alebo nie sú dosiahnuteľné z osobných alebo spoločenských dôvodov“.

Profesionálnu pomoc považuje za neobvyklú situáciu, pretože človek svoje bežné problémy rieši vo svojom sociálnom prostredí, okolí.

Tam, kde končia možnosti bežnej medziľudskej pomoci, nastupuje pomoc profesionálna.

ÚLOHA SOCIÁLNEJ PRÁCE

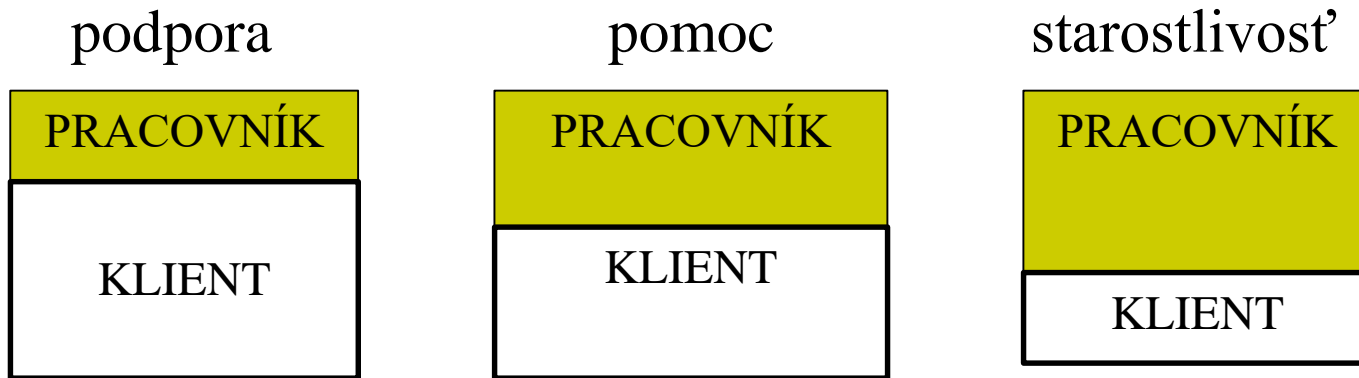
- sociálna pomoc – konkrétna (hmotná) pomoc a psychosociálno-výchovné pôsobenie – Krakešová;
- sociálna starostlivosť – na základe nariadenia (pomoc na základe žiadosti) – Ludewig;
- sociálna podpora/opora – podpora – najmä finančná podpora;
opora – emocionálna; hodnotiaci; informačná; inštrumentálna (varenie, upratovanie a pod.)
- zmocňovanie v každodennej činnosti sociálneho pracovníka (antiopresívne prístupy a teórie)

úlohy sociálnej práce

Pomoc a pomáhanie

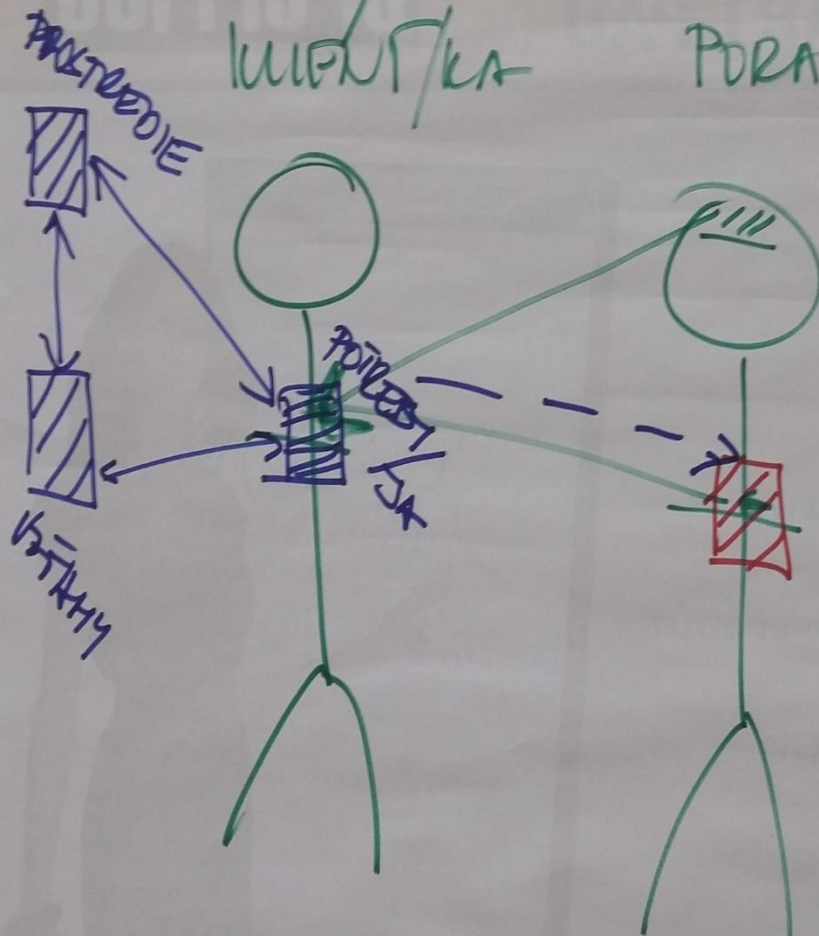

Znázornenie miery účasti na činnostiach klienta podľa
Chloupkovej, 2011.

ИЗЪВАТЕЛ/КА/
КЛИЕНТ/КА

СОЦИАЛНА
ПОРАДКА/КА

Pomoc a pomáhanie

Tri prístupy k pomoci:

- „vedenie rukou a postavenie“;
- „vedenie rukou do polovice a postavenie“;
- „čo chcete robiť tu a teraz?“

Pomoc a pomáhanie

Sprevádzanie klienta/tky jeho/jej svetom je ako prechádzka po chodbe hotela a nazeranie do izieb, ich zariadení, vybavenia a hosť je ten, kto si vyberá, nie domáci...

alebo

Maliarska paleta a je na klientovi/klientke na akú farbu si chce namaľovať svet...

Pomoc a pomáhanie

Definovanie sociálnej práce

Paulík (2005) konštatuje, že sociálna práca je zložitým fenoménom, predstavujúcim súbor ideí, poňatí, prístupov a aktivít, na ktorý sa dá nazerat' z rôznych uhlov pohľadu.

Tento fakt rôznorodosti nazerania na sociálnu prácu činí každý pokus reflektovať, definovať ju za takmer nereálny.

Neostáva teda nič iné podľa autora, iba pokúsiť sa rozčleniť predmet záujmu (aj keď umelo, zjednodušené a nekategoriálne).

Definovanie sociálnej práce

---

d'alej Paulík (tamtiež) tvrdí, že akékoľvek definovanie sociálnej práce ju vymedzuje z iného uhla pohľadu s rôznym stupňom zovšeobecnenia a rôznou terminológiou.

Toto spôsobuje prinajmenšom komplikáciu pri formulácii jasnej a všeobecne akceptovanej definície sociálnej práce, ktorá dodnes nie je k dispozícii.

Definovanie sociálnej práce

Podľa Healyovej (2005) je veľká variabilita sociálnej práce spôsobená tromi faktormi:

1. absentuje spoločná poznatková báza sociálnej práce, absencia spoločného vedeckého jazyka a mnoho využívaných pojmov je špecifických pre určitú inštitucionálnu oblasť;
2. Sociálna práca oproti tradičným disciplinám postráda primárnu inštitucionálnu bázu;
3. Rozsah a rozmanitosť existujúcich primárnych úloh sociálnej práce je veľký.

Definovanie sociálnej práce

O dôsledkoch modernizácie pre sociálnu prácu píše **Oldřich Chytil** (2007, s. 66).

Hovorí v súlade so Stoeszem, že sociálna práca končí, pretože vznikla v období industrializácie a zmeškala svoj prechod do postindustriálnej spoločnosti.

Rovnako píše aj o tom, že teória sociálnej práce nezvládla prechod do modernizovanej doby.

Definovanie sociálnej práce

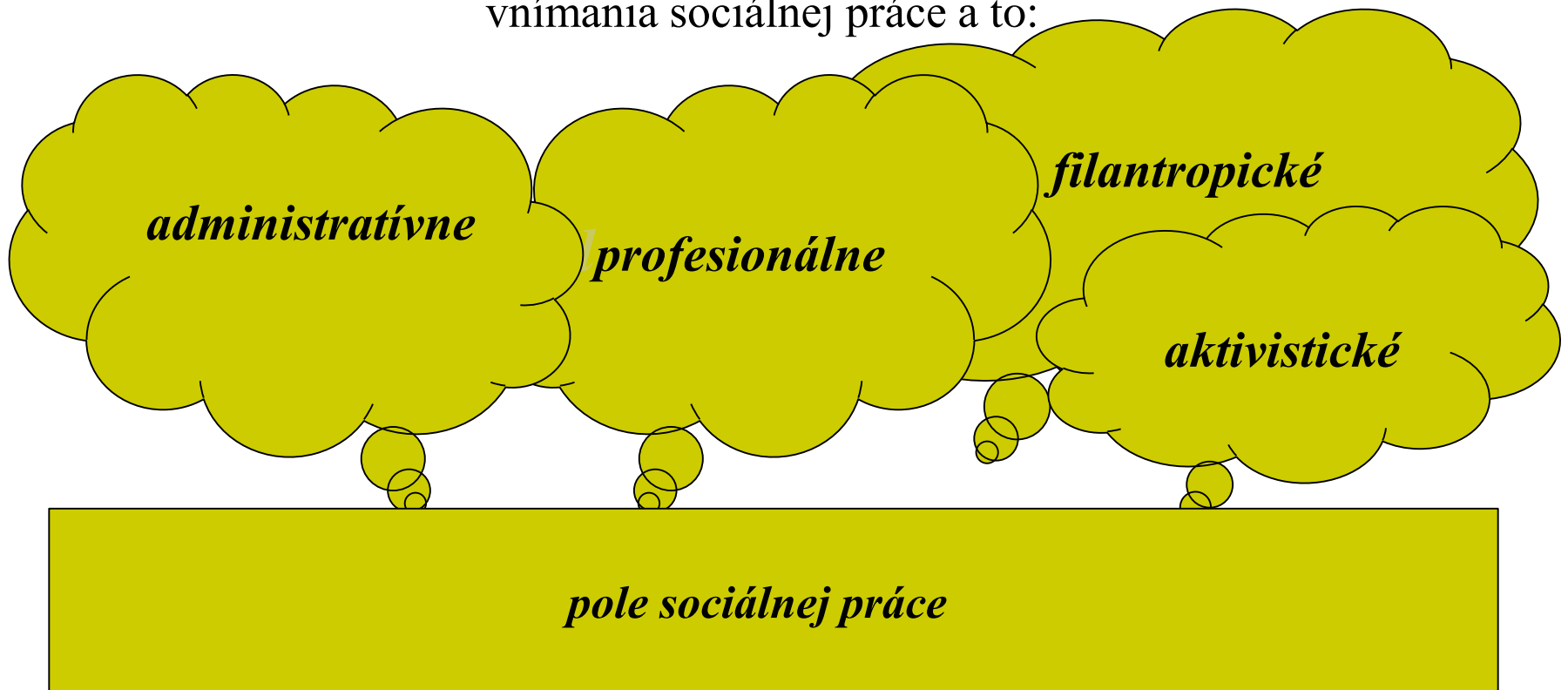
Libor Musil (2008) svoju predstavu sociálnej práce ohraničuje štyrmi typmi vnímania sociálnej práce a to:

- administratívne;
- profesionálne;
- filantropické a
- aktivistické poňatie sociálnej práce.

Definovanie sociálnej práce

Libor Musil (2008) svoju predstavu sociálnej práce ohraničuje štyrmi typmi vnímania sociálnej práce a to:

	administratívne	profesionálne	filantropické	aktivistické
role SP	úradník	špecialista	človek	„parták“ (súdrh)
predmet SP	agenda	situácia	potreby	nerovnosť
úloha SP	vybavovanie žiadostí, voľba z daných variant	posúdenie, plánovanie, prevedenie, evaluácia intervencie	nadviazanie vzťahu, poskytnutie toho, čo je „potrebné“	obhajoba záujmov, zmocnenie
étos SP	lojalita	rešpekt	altruizmus	solidarita
autonómia SP	pri výklade normy a poskytovaní poradenstva navyše	v rámci celej úlohy	pri prežívaní vzťahu a potrieb klienta	v rámci celej úlohy
kvalifikácia SP	SŠ Zvládanie agendy a „abnormalít“ správania klientov	VŠ/VOŠ v SP samostatné zvládanie procesu intervencie	schopnosť nasadenia pri plnení úloh	cít pre zneužívanie moci a schopnosť vyjednávania
dôraz na špecifickosť odboru SP	bežné úradné postupy, dôraz na špecifickosť sociálnej agendy	dôraz na unikátnosť zamerania SP a na špecifickosť jej postupov	dôležitý je vzťah nie odbor	dôležitá je angažovanosť a nie odbor
poňatie spolupráce	poskytovanie informácií „zo zákona“	Sprostredkovanie služieb klientovi, koordinácia pomáhajúcich partnerov	koordináciu zaisťuje manažér, niekedy chápaný aj ako „guru“	Vyjednávanie a rešpektovanie koalícieho ujednaní zdroj: Musil, 2008, s. 45

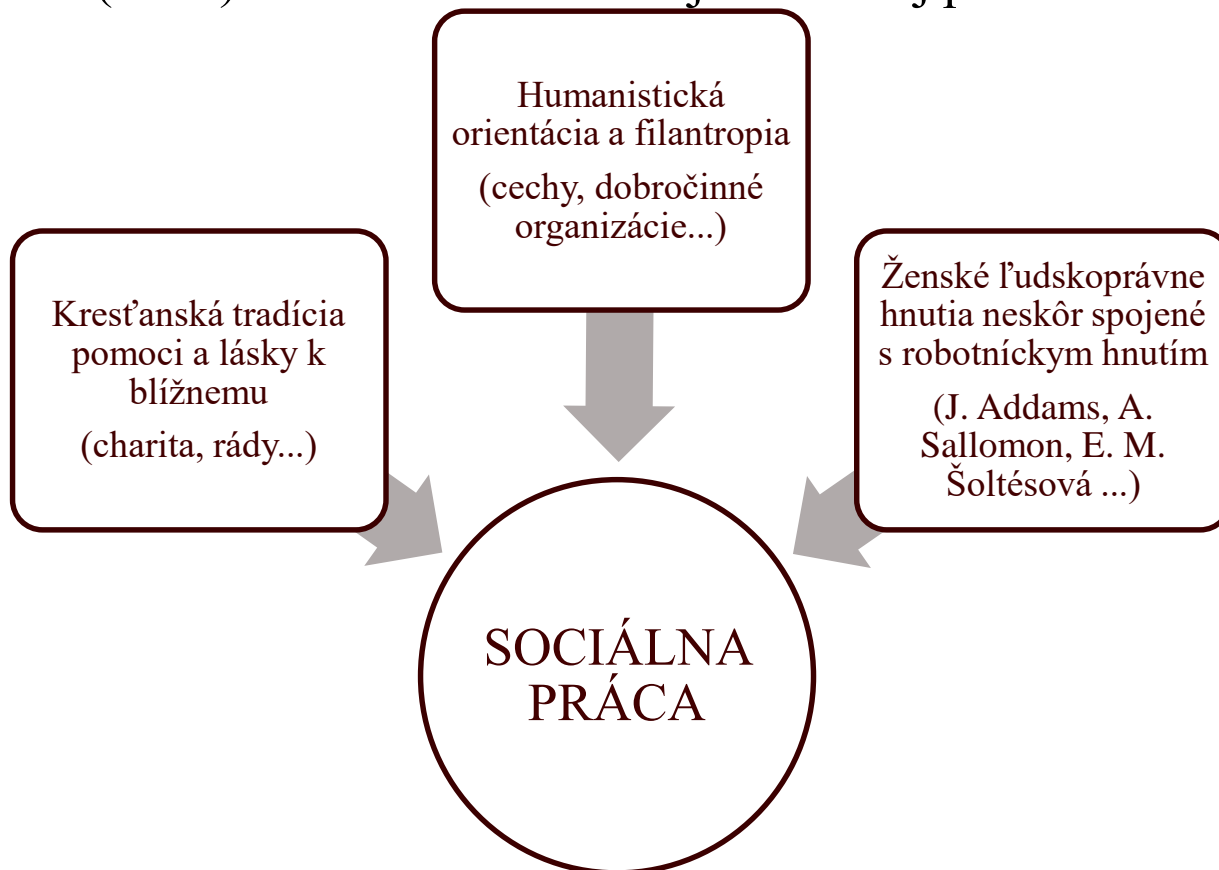

**Ako sme sa dostali k tomuto
definovaniu?**

Dejiny sociálnej práce

Lorenz (1994) identifikoval tri zdroje sociálnej práce ako takej:

Dejiny sociálnej práce

Bosá (2013) k zdrojom Lorenza (1994) uvádza:

Kresťanská tradícia pretrváva dodnes v rôznych jej podobách aj v sociálnej práci – k tejto tradícii zaraďuje Elberfeldský systém pomoci; prácu A. Sieverkingovej, T. Fliednera; J. Wicherna; T. Chalmersa a pod.

Humanizmus a filantropia zrodila sa z osvietenскеj filozofie. Humanizmus identifikuje v práci M. Richmondovej, O. Hillovej, pričom samotný humanizmus priniesol širší záujem o sociálne prostredie

Ženské hnutia – dobrovoľníčky, jedna z mála profesií ku ktorým mali prístup aj ženy. J. Addams, A. Masaryková, E. M. Šoltésová, I. Arlt a pod.

Dejiny sociálnej práce

Dve možné poňatia sociálnej práce z hľadiska vývoja jej profesionalizácie podľa Bosej (2013):

USA

profesionalizácia v
prostredí liberálnej trhovej
ekonomiky

sociálna práca sa
realizovala na trhu služieb

EURÓPA

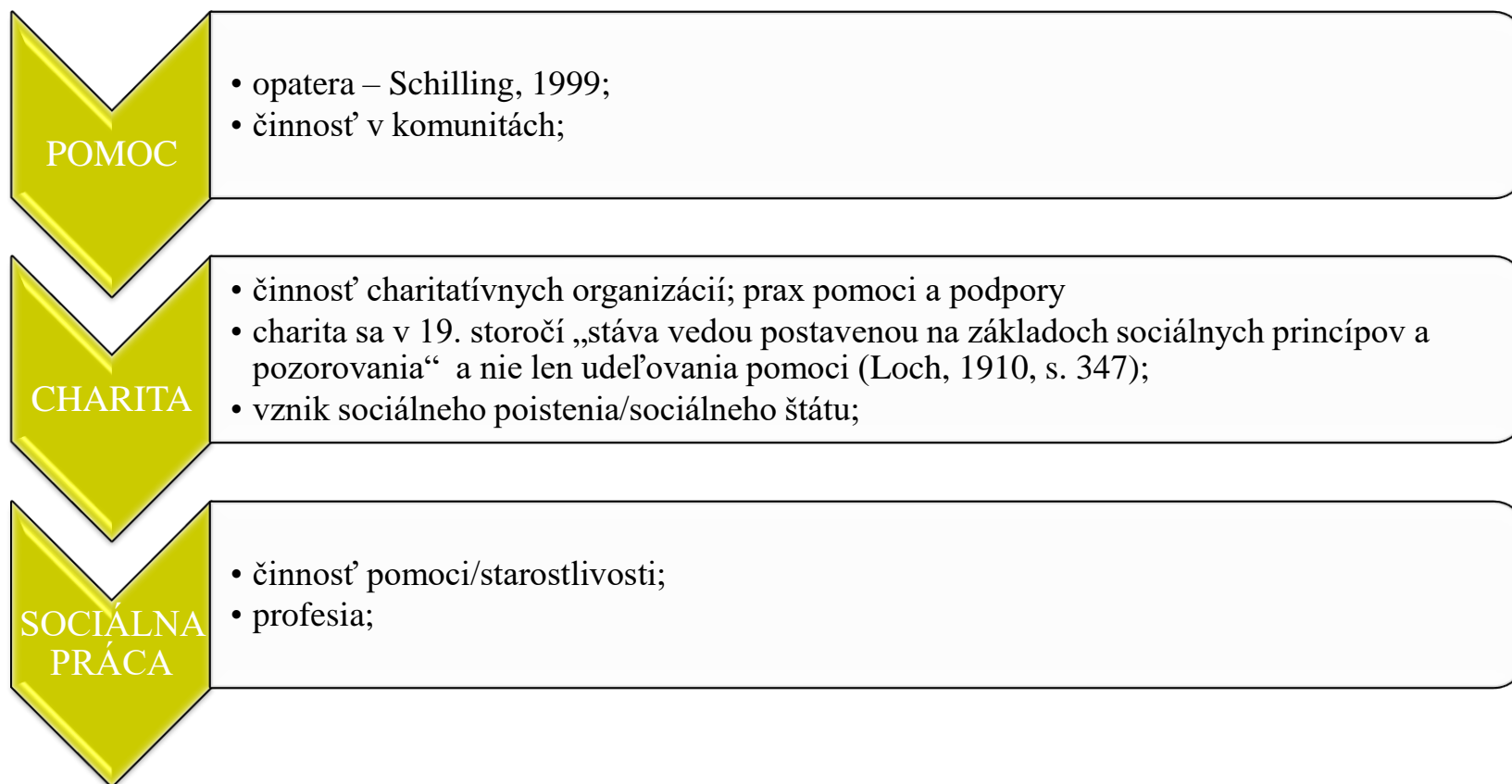
vývoj SP ako jedného z
elementov sociálnej
politiky

v rámci širšieho konceptu
bola vnímaná ako jeden z
nástrojov sociálneho štátu

*odlišný proces inštitucionalizácie = zásadne odlišná podoba inštitucionalizácie
SP zahŕňa aj ďalšie profesie   SP ako samostatná profesia*

Dejiny sociálnej práce

Vývoj sociálnej práce (Brnula, 2012, 2013):

Dejiny sociálnej práce

SKÚSENOSTNÁ FÁZA SOCIÁLNEJ PRÁCE

- Friendly Visiting; Settlement House Movement;

DIAGNOSTICKÁ ŠKOLA SOCIÁLNEJ PRÁCE

- sociálna práca ako pomoc sociálnym prípadom;
- reakcia na Flexnera?

MARY RICHMOND

sociológia;
psychoanalýza;
medicína

DIAGNOSTICKÁ ŠKOLA (1917; 1922)

psychológia

FUNKČNÁ ŠKOLA

Virginia Robinson (1930)
Marie Krakešová (1934; 1946)
Kennet Pray (1949)
Helen Harris Perlman (1957)
Ruth Elizabeth Smalley (1967)

PSYCHOSOCIÁLNY PRÍSTUP

Gordon Hamilton (1940)
Florence Hollis (1965)
Edda Goldstein (1984)

Felix Biestek
(1957)

Gerald Caplan; Howard Parad;
Lydia Rapoport
(1960)

William Reid, Laura
Epstein
(1973)

Glynis Marie
Breckwell; Colin
Rowett
(1970)

Harold Werner (1965); Arnold
Goldstein (1973); Eileen
Gambrill (1983)

Harriett
Bartlettová (1970)

sociológia: teória rolí, etiketizačná teória

Allen Pincus a
Ann Minihan
(1973)

Carel B. Germain a
Alex Gitterman (1970)

Kurt Ludewig;
Geert van der
Laan (1980)

Jane Fook, Kare
Healy
Lena Dominelli

Rogers a
humaniz
mus

Soc.
psycho
lógia

system
y

KBT

systemy

Ďakujem za pozornosť.